

Om kungsgårdar och målkonflikter

Några kilometer från Kungälv centrum låg en av Nordens viktigaste städer under tidig medeltid, Kungahälla.

Staden, som låg på norsk mark, blev en bricka i spelet mellan de nordiska länderna innan den successivt minskade i betydelse och slutligen brändes ned av svenskarna i början av 1600-talet. Kung Kristian IV beordrade då att en ny stad skulle byggas. Den staden kom att bli Kungälv.

I forna Kungahälla ligger nu kungsgården Kastellegården, med anor från 1600-talet. Här drivs ett omfattande ekologiskt jordbruk på marker som sett ungefär likadana ut sedan 1700-talet. Kastellegården är ett av de statliga områden som nu pekats ut som en möjlig plats att bygga bostäder på. Inom en avgränsad del av Kastellegården vill Kungälv kommun bygga 900 bostäder. Bakgrunden är att det råder bostadsunderskott i kommunen, liksom i landet i stort. Fram till 2025 måste 600 000 bostäder byggas i Sverige, enligt Boverket.

NU UNDERSÖKS ALLA alternativ, inte minst på de statliga markerna, där Statens fastighetsverk (SFV) är en av myndigheterna som har stora markinnehav. En statlig utredning (SOU 2017:71) går nu igenom alla förslag från kommuner som gör anspråk på statlig mark. För SFV har åtta potentiella områden pekats ut, varav fem kungsgårdar, däribland Kastellegården.

På Statens fastighetsverk har vi stor förstäelse för grundfrågan: Sveriges kommuner behöver bygga fler bostäder för att klara stora samhällsutmaningar. SFV medverkar självklart i detta arbete på orter där vi har mark som är lämplig för detta.

FOTO JEANETTE HÄGGJUND

»Våra fastigheter hänger ihop som helheter.«

I Uppsala, Kiruna, Vaxholm och Kristianstad avstår vi från mark för olika angelägna samhällsbyggnadsprojekt. Samtidigt går det inte att bortse från de oundvikliga målkonflikter som uppstår mellan olika nationella mål. Vår utgångspunkt är att SFV:s fastigheter hänger ihop som helheter. Därtill utgör kungsgårdarna som SFV förvaltar idag endast en liten del av de viktigaste bestånden som finns kvar efter att Domänverket bolagiserades 1993. Det gör att dessa marker är extra värdefulla.

DET HANDLAR INTE bara om att värna de kulturhistoriska värdena. Här finns stora miljö- och naturvärden som står på spel. Vår bedömning är snarare att gårdarna i många fall behöver utöka sin verksamhet. De personer som arrenderar kungsgårdarna behöver mer yta – inte mindre – för att gårdarnas verksamheter ska bli bärkraftiga. Det är viktigt att arrendatorerna har heltidssysselsättning. Annars kanske de till exempel slutar att ha betesdjur, vilket blir en kostnad för staten som

då måste se till att området betas för att klara den känsliga biologiska mångfalden som finns i beteslandskapen.

På Kastellegården och dess omgivande mark ser man kanske inte så mycket av den medeltida historien längre. Men stadslämningarna som ligger dolda under jord har ett stort vetenskapligt värde och på kullen finns rester av ett kloster som en gång låg här i utkanten av det forna Kungahälla. Även dagens byggnader och struktur säger oss mycket om hur bebyggelsen utvecklats sedan 1700-talet. Såväl Kastellegården som övriga bevarade kungsgårdar innehåller nycklar till historien som vi bör vara varsamma om.

DANIEL BIAZZI, enbetschef, SFV Fastighetsrätt